

**Finanšu ministrijas
Eiropas Savienības finanšu
interesešu aizsardzības
koordinācijas padomes
sekretariāta (AFCOS)**

INFORMATĪVAIS ZIŅOJUMS

**par veiktajiem krāpšanas
apkarošanas un
Eiropas Savienības
finanšu interesešu
aizsardzības
pasākumiem 2023. gadā**

Finanšu ministrija

SAĪSINĀJUMI

Atvесеļоšanas fonds	Atvесеļоšanas un noturības mehānisma
CFLA	Centrālā finanšu un līgumu aģentūra
COCOLAF	Krāpšanas novēršanas koordinācijas komiteja (<i>Committee for the Coordination of Fraud Prevention</i>)
EAFVP	Eiropas Atbalsta fonds vistrūcīgākajām personām
EJZF	Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonds
EK	Eiropas Komisija
ELFLA	Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai
ELGF	Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonds
EPPO	Eiropas Prokuratūra (<i>European Public Prosecutor's Office</i>)
ERAF	Eiropas Reģionālās attīstības fonds
ES	Eiropas Savienība
ESF	Eiropas Sociālais fonds,
ESF Plus	Eiropas Sociālais fonds Plus
ES fondi	Eiropas Sociālais fonds, Eiropas Sociālais fonds Plus, Eiropas Reģionālās attīstības fonds (t.sk. "Eiropas teritoriālās sadarbība"), Kohēzijas fonds, Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai, Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonds, Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonds, Eiropas Atbalsta fonds vistrūcīgākajām personām, Iekšējās drošības fonds, Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonds
ETS	ERAF atbalstītā mērķa programma "Eiropas teritoriālās sadarbība"
FM	Finanšu ministrija
IDF	Iekšējās drošības fonds
KF	Kohēzijas fonds
KP	Konkurences padome
LAD	Lauku atbalsta dienests
MK	Ministru kabinets
OLAF	Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai
OLAF atbalsta likums	Eiropas Birojam krāpšanas apkarošanai sniedzamā atbalsta likums
PMIF	Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonds
Solidaritātes un migrācijas fondi / SMPP	Vispārīgo programma „Solidaritāte un migrācijas plūsmu pārvaldība”
TPF	Taisnīgas pārkārtošanās fonds
VARAM	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

KOPSAVILKUMS

1. **2023. gadā**, noslēdzoties **2014.-2020. gada plānošanas perioda** projektu īstenošanas posmam, **ES fondu izlietojumā tika konstatētas 1643 neatbilstības par kopējo summu 29 573 104.41 EUR**. Salīdzinot ar kopējiem attiecināmiem izdevumiem attiecīgajā periodā, konstatēto neatbilstību summas īpatsvars veidoja **2.30 %**, kas ir nedaudz samazinājies no 2.98 % salīdzinājumā ar iepriekšējo pārskata gadu (sīkāk skatīt sadaļā “1. Kopējie neatbilstību apjomi 2023. gadā”).
2. Uzsākoties ES fondu **2021.-2027. gada plānošanas periodam**, ES fondu līdzfinansēto projektu ietvaros 2023. gadā tika pieņemti **10 neatbilstību lēmumi** par kopējo summu **2 367.73 EUR**, kas ir nebūtiska pret izmaksāto investīciju apjomu 353 233 536.40 EUR (sīkāk skatīt sadaļā “1. Kopējie neatbilstību apjomi 2023. gadā”).
3. Lielākās neatbilstības **2023. gadā tika konstatētas saistībā ar aizdomām par krāpšanu / krāpšanas gadījumiem**, to iespējamā ietekme uz ES fondiem ir lēšama 10 217 868.83 EUR apmērā. ES fondus uzraugošās iestādes nav veikušas maksājumus finansējuma saņēmējiem jeb spēja preventīvi novērst 3 858 125.67 EUR¹ (29 %) no aizdomīgiem darījumiem vēl pirms maksājumu veikšanas finansējuma saņēmējiem (sīkāk skatīt 3.2. sadaļā “Neatbilstības par aizdomām par krāpšanos vai krāpšanos”).
4. **2023. gadā saistībā ar krāpšanu ES fondu ietvaros kopā tiesai tika nodotas septiņas izmeklēšanas lietas**: EPPO tiesai nodeva trīs procesus (no tiem vienā gadījumā tika pieņemts notiesājošs spriedums), Rīgas tiesas apgabala prokuratūra tiesai nodeva četras krimināllietas (sīkāk skatīt “2023. gadā veiktie izmeklēšanas un kriminālvajāšanas pasākumi un sadarbība ar OLAF un citām Eiropas institūcijām”). KP pieņēma vienu lēmumu ceļu karteļa lietā un izmeklēja karteļa iespējamību māju siltināšanā (sīkāk skatīt sadaļu “2023. gadā veiktie izmeklēšanas un kriminālvajāšanas pasākumi un sadarbība ar OLAF un citām Eiropas institūcijām”).

¹ Summa, kas aprēķināta atbilstoši projekta līgumos noteiktajām summām, kuru neizmaksāja finansējuma saņēmējam.

SATURS

IEVADS	5
INFORMATĪVS PĀRSKATS UN STATISTIKAS DATI PAR KONSTATĒTAJĀM NEATBILSTĪBĀM ES FONDOS	6
1. Kopējie neatbilstību apjomi 2023. gadā	6
2. Neatbilstības sadalījumā par ES fondiem	7
3. Neatbilstību veidi	8
3.1. Biežākās un apjomīgākās neatbilstības sadalījumā pēc to veidiem	8
3.2. Neatbilstības par aizdomām par krāpšanos vai krāpšanos.	10
4. Neatbilstību izvērtējums sadalījumā pa dažādiem finansējuma avotiem	10
4.1. Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF), Eiropas Sociālais fonds (ESF), Kohēzijas fonds (KF)	10
4.2. Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai (ELFLA), Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonds (ELGF) un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonds (EJZF), Eiropas Jūrlietu, zvejniecības un akvakultūras fonds (EJZAF)	12
4.3. Eiropas Teritoriālās sadarbības (ETS) programma	13
4.4. Eiropas Atbalsta fonds vistrūcīgākajām personām (EAFVP) un ESF Plus programma materiālās nenodrošinātības mazināšanai 2021.–2027. gadam	14
4.5. Iekšējās drošības fonds (IDF) un Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonds (PMIF) un Finansiālā atbalsta instruments robežu pārvaldībai un vīzu politikai (RPVP)	15
4.6. Atveseļošanas fonds	16
5. Neatbilstības salīdzinājums starp 2007.-2013. un 2014.-2020. gadu plānošanas periodiem	16
5.1. Kopējais neatbilstību apjoms (kumulatīvi)	16
5.2. Investīciju un neatbilstību apjoma salīdzinājums devītajos plānošanas perioda ieviešanas gados (2015. un 2023. gadi)	17
2023. GADĀ VEIKTIE IZMEKLĒŠANAS UN KRIMINĀLVAJĀŠANAS PASĀKUMI UN SADARBĪBA AR OLAF UN CITĀM EIROPAS INSTITŪCIJĀM	21

Pielikums: *Neatbilstību apjoms no 2023.gada 1.janvāra līdz 31.decembrim 2014.-2020. gada plānošanas periodā; Neatbilstību apjoms no 2023.gada 1.janvāra līdz 31.decembrim 2021.-2027.gada plānošanas periodā*

IEVADS

Eiropas Savienības finanšu interešu aizsardzības koordinācijas dienesta jeb AFCOS informatīvais ziņojums tiek sagatavots saskaņā ar Likuma par budžeta un finanšu vadību 28.² pantu sadarbībā ar AFCOS padomes locekļiem un ekspertiem atbilstoši kompetencēm.

Ziņojuma mērķis ir stiprināt ES finanšu interešu aizsardzību, kā arī noteikt iespējamo neatbilstību ietekmi gan uz nacionālo budžetu, gan ES budžetu.

2023. gadā ES fondu ietvaros tika veikti **maksājumi par kopēju summu 2.37 mljrd. EUR, kas potenciāli tika pakļauti neatbilstību finanšu riskam**, skat. 1. pielikumā (2014.-2020. gada plānošanas periodā: 1284 milj. EUR; AF maksājuma pieprasījumi: 734 milj. EUR; 2021.-2027. gada plānošanas periodā 353.2 milj. EUR).

Līdz ar AFCOS dienesta izveidi Latvijā, tiek uzkrāti dažādi ES fondu neatbilstību dati sadalījumā pa plānošanas periodiem (2004.-2006., 2007.-2013., 2014.-2020. un 2021.-2027. gada plānošanas periodiem), neatbilstību veidiem, fondiem un neatbilstību atklāšanas veidiem. Ziņojuma apjomā ir iekļauta informācija par 14 dažādiem ES fondiem / programmām: ERAF, t.sk. ETS, ESF, ESF Plus, KF, TPF, EJZF, ELFLA, ELGF kā ERAF mērķa programmu, EAFVP, IDF, PMIF, AF.

Šī ziņojuma noslēdzošajā sadaļā tiek iekļauti dati par neatbilstībām un veiktajiem izmeklēšanas pasākumiem 2023. gadā, salīdzinot informāciju dažādos griezumos, kas sniedz priekšstatu par ES fondu uzraudzību un administrēšanas efektivitāti - cik veiksmīgi darbojās iedibinātās kontroles, uzraudzības mehānismi, ieviešanas process kopsakarībā ar neatbilstību apjomiem.

INFORMATĪVS PĀRSKATS UN STATISTIKAS DATI

par konstatētajām neatbilstībām ES fondos

1. Kopējie neatbilstību apjomi 2023. gadā

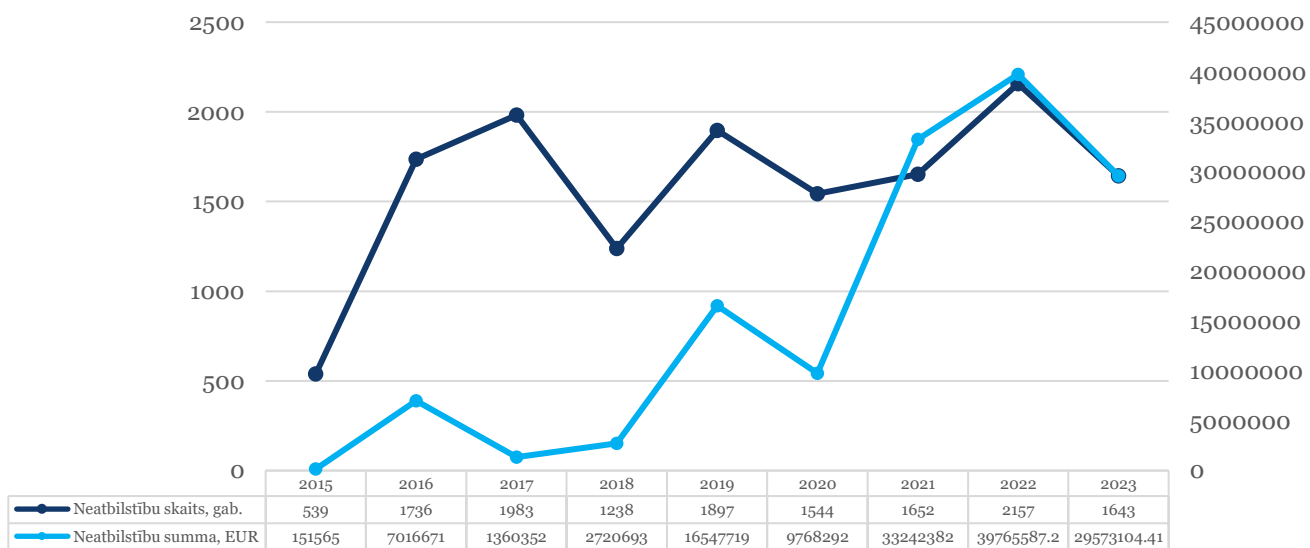
2023. gads ES fondu ieviešanā aptver dažādu plānošanas periodu pārklāšanos un jaunu fondu iekļaušanu, kas tiek ņemta vērā ziņojuma sagatavošanā un neatbilstību izvērtēšanā, detalizētu informācijas apkopojumu, *skatīt ziņojuma 1. pielikuma*.

2023. gadā konstatētas šādas neatbilstības:

- **2014.-2020. gada plānošanas periodā:** 1643 neatbilstības par kopējo summu 29 573 104.41 EUR, neatbilstību summas īpatsvars 2.30 % (2022. gadā - 2.98 %, 2021.gadā – 2.60%).
- **2021.-2027. gada plānošanas periodā:** 10 neatbilstības par kopējo summu 2 367.73 EUR, neatbilstību summas īpatsvars 0.0007 %.

2014.-2020. gada plānošanas periodā dati par neatbilstību apjomu (EUR) un skaitu (gab.) kopš 2015. gada katrā pārskata gadā ir apkopota 1. attēlā.

1.attēls Neatbilstību skaits un summas 2014.-2020. gada plānošanas periodā visos ES fondos kopā

Kā liecina datu apkopojums 1. attēlā, neatbilstības ik gadu svārstās, tomēr ar augšupejošu tendenci ieviešot plānošanas perioda projektus un noslēdzošajā gadā neatbilstību apjomi krītas. Vērtējot datu svārstības gada griezumā, ir identificējami iespējamie apstākļi un skaidrojumi neatbilstību apjomu kāpumam vai kritumam gan finanšu izteiksmē, gan neatbilstību skaitā, gan to savstarpējā korelācija. Piemēram:

- **2023. gadā** ir vērojams neatbilstību summas un skaita kritums, kas būtu skaidrojams ar projektu īstenošanas noslēgumu un veiktajām izmaksām 2023. gada izskaņā, bet kontroļu veikšanu pēc maksājuma pieprasījuma saņemšanas -

nākamā gada sākumā, vai arī apjomīgāko projektu pārceļšanu uz nākamo plānošanas periodu (kā izņēmuma gadījumi), sīkāk skatīt 5.1. sadaļā.

- **Kāpums 2021. gadā** ir bijis saistībā ar Konkurences padomes konstatējumiem “būvniecības kartēļa lietā”. Neatbilstību skaita pieaugums bija salīdzinoši mērens, taču finanšu apjomi būtiski kāpa, pat šķērsojot neatbilstību skaita līniju / kāpuma amplitūdu.
- **Kāpums 2019. gadā** 2014.-2020. gada plānošanas periodā neatbilstību skaitā un apjomā ir izskaidrojams ar to, ka ERAF ietvaros tika konstatēti divi gadījumi ar lielu finanšu ietekmi saistībā ar aizdomām par krāpšanu².
- **2017. gadā** 2014.-2020. gada plānošanas periodā neatbilstību skaita kāpums izskaidrojams ar ELFLA un ELGF fondu specifiku, proti, šajos fondos bija ļoti liels iesniegto pieteikumu / projekta iesniegumu un atbalsta saņēmēju skaits (ELGF ietvaros aptuveni 60 000 atbalsta saņēmēju un ELFLA ietvaros - 22 000). Tādējādi, salīdzinājumā ar citiem ES fondiem, tieši ELFLA un ELGF ietvaros šo konstatēto neatbilstību skaits ikgadēji ir liels, bet ar mazu finansiālo ietekmi.
- **2016. gada kāpums** 2014.-2020. gada plānošanas periodā: lielais kāpums neatbilstību apjomā 2016. gadā ir skaidrojams ar EK audita konstatēto sistēmisko pārkāpumu iepirkumos būvniecības jomā 2007.-2013. gada plānošanas periodā noslēgtiem līgumiem KF un ERAF ietvaros, kam bija arī sistēmiska ietekme uz līgumiem, kas bija jau noslēgti 2014.-2020. gada plānošanas perioda ietvaros.

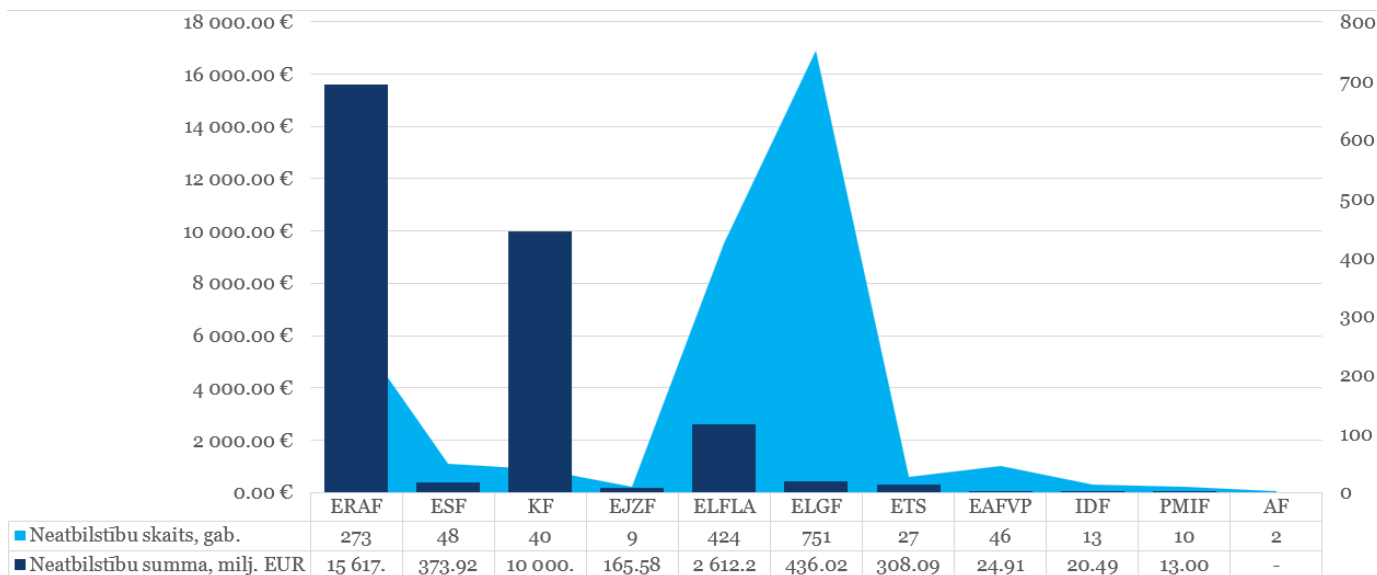
2. Neatbilstības sadalījumā par ES fondiem

Izvērtējot neatbilstības 2014.-2020. gada plānošanas periodā sadalījumā pa ES fondiem (skatīt 2. attēlu) 2023. gadā, konstatējams, ka visvairāk neatbilstību skaita ziņā tika atklātas ELGF (751 neatbilstības jeb 46 % pret kopējo skaitu) ietvaros, kam seko neatbilstības ELFLA (424 neatbilstības jeb 26 % pret kopējo skaitu) un ERAF (273 neatbilstības jeb 17 % pret kopējo skaitu). Savukārt, visapjomīgākais neatbilstību apjoms finanšu izteiksmē, salīdzinot pret kopējo neatbilstību summu, 2023. gadā tika konstatēts ERAF projektos (15 617 956.09 EUR jeb 54.5 %), kam seko neatbilstības KF projektos (10 000 926.96 EUR jeb 34.9 %) un ESF projektos (1 711 109.42 EUR jeb 6 %).

² Profesionālās izglītības kompetences centra “Ventspils Mūzikas vidusskola” projekta Nr.8.1.3.0/16/I/014 “Valsts Ventspils Mūzikas vidusskolas infrastruktūras attīstība” līdz izmeklēšanas pabeigšanai 2019. gada 11. jūlijā CFLA lēma par 100 % finanšu korekcijas diviem līgumiem 8 989 829,05 EUR apmērā. Kurzemes rajona tiesa 2021.gada 11.janvārī četras amatpersonas atzina par vienīgiem kukuļa pieņemšanā, divas privātpersonas atzītas par vainīgām kukuļdošanā, sīkāk [skatīt šeit](#). CFLA 2022.gada 29.novembrī par neatbilstoši veiktiem izdevumiem atzina ne visas būvniecības un būvprojekta izstrādes līgumu izmaksas, bet tikai saistītās ar izpildē iesaistītajiem apakšuzņēmējiem un ar ugunsdrošību saistītajiem darbiem, t. i., 370 826,87 euro (t. sk. ERAF 315 202,84 EUR; valsts budžets 55 624,03 EUR).

Otra - SIA "Ķekavas nami" projektā Nr.5.3.1.0/16/I/008 „Ūdenssaimniecības pakalpojumu attīstība Ķekavā, 4.kārta" neatbilstība 1644 268,83 EUR apmērā. Šobrīd ir iesniegta apelācijas sūdzība un lietu izskata Rīgas apgabaltiesā.

2. attēls Neatbilstību skaits un summas 2014.-2020. gada plānošanas periodā 2023. gadā sadalījumā pa ES fondiem

Nemot vērā katra fonda specifiku un atšķirīgus ieviešanas nosacījumus, arī attiecībā uz neatbilstību administrēšanu un uzskaiti, ELFLA un ELGF ir izteikti lielāks neatbilstību skaits, kur lielākā daļa no neatbilstībām ir konstatētas platību maksājumu atbalsta pasākumu ietvaros, kā arī jāņem vērā tas, ka šajos fondos ir ļoti liels iesniegto pieteikumu / projekta iesniegumu un atbalsta saņēmēju skaits, taču projektu summas ir salīdzinoši nelielas. Papildus, salīdzinot neatbilstību konstatēšanas tendences gadu griezumā, redzams, ka lauksaimniecības fondos (ELFLA un ELGF) tās ir pastāvīgas un vidējais vienas neatbilstības apjoms ir salīdzinoši ļoti zems (detalizētāku informāciju skatīt 4.2. sadaļā).

Savukārt, ERAF un KF lielais neatbilstību summas apjoms skaidrojams ar to, ka šo fondu ietvaros tiek realizēti finansiālā ziņā apjomīgāki projekti, kamēr projektu skaits ir salīdzinoši neliels, līdz ar to arī atklātās neatbilstības skaita ziņā nav daudz, taču tās ir ar lielu finansiālo ietekmi (detalizētāku informāciju skatīt 4.1. sadaļā).

3. Neatbilstību veidi

3.1. Biežākās un apjomīgākās neatbilstības sadalījumā pēc to veidiem

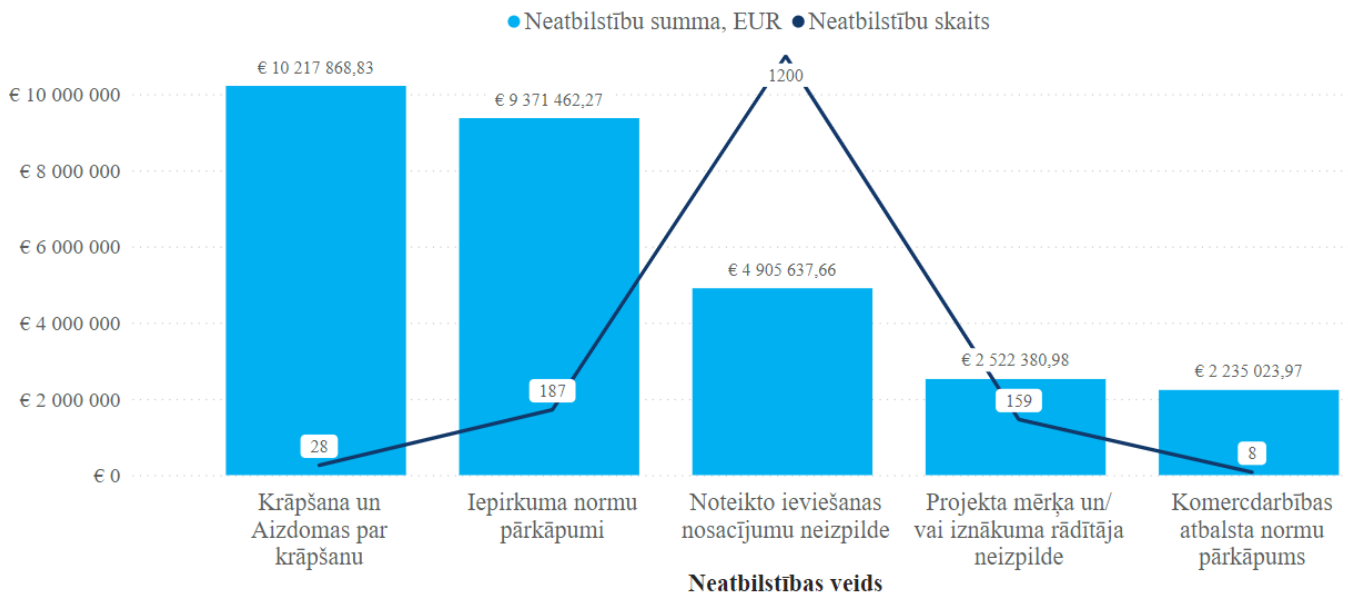
Izvērtējot neatbilstības sadalījumā pēc to veidiem (skatīt sadalījumu 1. pielikumā un 3. attēlu), 2014.-2020. gada plānošanas periodā 2023. gada ietvaros vislielākās neatbilstības tika konstatētas līdzvērtīgos apjomos kategorijās “Krāpšana, aizdomas par krāpšanu vai organizēto noziedzību” 10.22 milj. EUR jeb 35% un “Iepirkuma normu pārkāpumi” - 9.37 milj. EUR jeb 32 % no visām neatbilstībām. Secīgi, nākamās divas kategorijas, kur neatbilstības tika identificētas 2023. gadā bija saistītas ar noteikto ieviešanas nosacījumu neizpildi 17 % gadījumu, kā arī projekta mērķa un / vai iznākuma rādītāju neizpildi – 9 % gadījumu. Katru gadu pārkāpumi saistībā ar iespējamu krāpšanos un iepirkumiem saglabājas nemainīgi visapjomīgākie, piemēram, 2022. gadā

neatbilstības saistībā ar iespējamu krāpšanos bija 47 %, bet iepirkumos – 43 % no visām attiecīgajā gadā identificētajām neatbilstībām.

Savukārt, kā liecina dati par neatbilstībām Atvaseļošanas fonda ietvaros, 2023. gadā tika identificēti 2 trūkumi iepirkumu jomā, taču finanšu ietekme nav nosakāma dēļ fonda īpatnībām – fonda tiešā pārvaldība, atšķirīga fonda ieviešanas uzbūve un principi. Iepirkumu pārbaudēs tika konstatētas divas atkāpes projekta ieviešanā neatbilstību kategorijā “Iepirkumu jomu regulējošo normatīvo aktu pārkāpumi”, kas klasificējams kā trūkums, kam nepiemēro korektīvas darbības, bet sniedz informāciju atbilstoši Vadošās iestādes skaidrojošajam materiālam par pārkāpumiem³.

Lai spētu efektīvāk plānot savus resursus un tos novirzīt jomās, kur tiek konstatēts visvairāk neatbilstību gadījumu vai pastāv krāpšanas iespējas un dažādi finanšu riski, 3. attēlā ir apkopoti dati par 5 lielākajām neatbilstību jomām 2023. gadā.

3. attēls Top 5 neatbilstību veidi 2014.-2020. gada plānošanas periodā

2021.-2027. gada plānošanas perioda ieviešana ir uzsākusies izmaksājot 354 681 208.44 EUR, kur ir identificētas 10 neatbilstības 2 367.73 EUR apmērā. Pārsvārā neatbilstības tika konstatētas kategorijā par ieviešanas nosacījumu neizpildi (10 gadījumos) un vienā gadījumā – publicitātes prasību neievērošanu. Lielākoties visa neatbilstošo izdevumu summa ir atgūta (1 865.54 EUR no 2 367.73 EUR jeb 79%).

³ 11.11.2022 FM skaidrojums Nr. 8 “Skaidrojumi par pārkāpumu konstatēšanu, ziņošanu un atgūšanu Atvaseļošanas fonda plāna īstenošanā” 12.3 punkts

3.2. Neatbilstības par aizdomām par krāpšanos vai krāpšanos.

Atbilstoši ES fondu administrējošo iestāžu rīcībā esošajai informācijai, 2023. gadā tika identificēti 28 gadījumi ar aizdomām par krāpšanos vai krāpšanu (ERAF-10, ESF-4, KF-2, ELFLA-8, EAFVP-2 un ETS-2), iespējamā ietekme uz valsts budžetu un iespējamais ietekmētais finansējums ir lēšams 10 217 868.83 EUR apmērā. Salīdzinot datus ar 2022. gadu, neatbilstību gadījumu skaits bija līdzīgs - 30 gadījumi, taču iespējamā neatbilstību summa bija būtiski lielāka - 18 860 190,97 EUR. Neatbilstību kritums norāda uz būtisku neatbilstību apjomu samazināšanos, t.sk. katras atsevišķu neatbilstību summas, tādējādi radot daudz mazāku apdraudējumu ES un nacionālajam budžetam.

Izvērtējot datus par 2023. gadu, ir nosakāms, ka ES fondus uzraugošās iestādes vēl pirms maksājumu veikšanas finansējuma saņēmējiem spēja preventīvi novērst 29 % (t.i. 3 858 125.67 EUR) no aizdomīgiem darījumiem. ES fondu administrējošām iestādēm būtu jāturpina izveidotās vadības un kontroles sistēmas efektīva ieviešanas pozitīvā tendence, kad bija izdevies visvairāk aizsargāt ES fondu līdzekļus – cita starpā, uzturot kontroļu efektivitāti aizdomīgu gadījumu identificēšanā, kā arī turpinot AFCOS preventīvos pasākumus, sadarbību ar izmeklēšanas iestādēm, uzlabojumi informācijas sistēmās un datu apmaiņā.

Joprojām visvairāk aizdomas par krāpšanos gadījumu izdodas atklāt veicot administratīvās pārbaudes (43 % gadījumos). Turklāt, 2023. gadā ir identificēta jauna tendence, kad pats finansējuma saņēmējs ziņo par aizdomīgiem gadījumiem (32 % gadījumu), piemēram, iespējamu dokumentu viltošanu. Salīdzinot datus ar 2022. gadu, lielākais īpatsvars aizdomīgu gadījumu tika identificēti administratīvās pārbaudēs – 53 % gadījumos, 11 % gadījumos bija trešās personas sniegtās informācija. Minētais ļauj secināt, ka resursu mērķtiecīgs ieguldījums ES fondus uzraugošo iestāžu darba efektīvizēšanā (pieeja datu bāzēm, sadarbības stiprināšana, uz riskiem balstīta kontroļu veikšana), kā arī sabiedrības iesaiste palīdz efektīvi aizsargāt valsts un ES finanšu intereses.

4. Neatbilstību izvērtējums sadalījumā pa dažādiem finansējuma avotiem

4.1. Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF), Eiropas Sociālais fonds (ESF), Kohēzijas fonds (KF)

1.tabula Kopsavilkums par ERAF, ESF un KF neatbilstībām

2014 - 2020	ERAF	ESF	KF		ERAF	ESF	KF
Neatbilstoši veikto izdevumu summa, EUR (2022. gada dati)	15 617 956.09 (2022: 27 344 519.41)	373 921.63 (2022: 3 422 432.68)	10 000 926.96 (2022: 5 012 409.16)	Skaits (2022. gada dati)	273 (2022: 258)	48 (2022: 69)	40 (2022: 25)
Atgūtie neatbilstošie izdevumi, EUR un %	8 375 495.13,	334 832.91,	8 129 672.69,	Atklāšanas veids	Maksājumu pieprasījumu pārbaudes, iepirkumu pirmspārbaudes, pārbaudes projekta īstenošanas vietā, trešās personas informācijas saņemšana, Revīzijas iestādes, Sertifikācijas iestādes pārbaudes, FM kā vadošās iestādes konstatējums uzraudzības un kontroles pasākumu ietvaros, informācijas saņemšana no finansējuma saņēmēja u.c.		

Kamēr 2021.-2027. gada plānošanas periodā netika konstatēti pārkāpumi 2023. gadā, 2014.-2020. gada plānošanas periodā ERAF, ESF un KF projektos neatbilstību summas īpatsvars pret kopējo attiecināmo izdevumu summu bija vidēji 2,46 % (ERAF: 2.88 %, ESF: 0.25 %, KF: 2.72%).

Atbilstoši 1. tabulā apkoptajiem datiem, 2014.-2020. gada plānošanas periodā, ERAF un ESF projektos neatbilstošo izdevumu summa būtiski samazinājās, taču KF konstatēto neatbilstību apjomi gan finanšu, gan skaitā - būtiski pieauga. Kāpums KF neatbilstošo izdevumu apjomā ir skaidrojams ar identificētiem dažāda veida pārkāpumiem iepirkumu jomā⁴, kā arī konstatētajām aizdomām par krāpšanu.

Analītiskā informācija par pārskata perioda neatbilstībām tiek iekļauta regulārajos FM informatīvajos pusgada ziņojumos MK par ES fondu aktualitātēm⁵. No 2014.-2020. gada plānošanas perioda sākuma līdz 2023. gada 31. decembrim⁶ konstatēti neatbilstoši veikti izdevumi 76,3 milj. EUR no publiskā atbalsta finansējuma, no tiem atgūti 40,2 milj. EUR⁷. Vērtējot 2014.-2020. plānošanas perioda kumulatīvos datus sadalījumā pa finansējuma saņēmēja un neatbilstību veidiem, secināms, ka visvairāk pārkāpumu konstatēti iepirkumu jomā – valsts pārvaldes iestāžu īstenoto projektu iepirkumos, kam sekoja pašvaldības un aptuveni uz pusi mazāki apjomi tika konstatētas komersantu rīkotajos iepirkumos. Valsts iestādes un pašvaldības ir lielākās nacionāla līmeņa ES fondu ieviešanas, kas, attiecīgi, ieviešot lielus un apjomīgus projektus, saskaras arī ar lielākām neatbilstībām.

Paralēli vērība tiek vērsta uz administratīvā sloga mazināšanu, lai nodrošinātu optimālu un veiksmīgu 2014.-2020. gada plānošanas perioda noslēgumu un noslēguma maksājuma sagatavošanu, sadarbojoties visa līmeņa ES fondu administrēšanas un uzraudzības iestādēm. Tāpat arī sadarbībā ar atbildīgajām iestādēm tiek meklēti optimālākie risinājumi atsevišķu projektu pabeigšanai, nepieciešamības gadījumā konsultējoties ar EK. Aktuālā informācija par slēgšanas jautājumiem pieejama ES fondu tīmekļa vietnē www.esfondi.lv.

⁴ Konkurences padomes 01.07.2023. lēmums Nr.13 (Prot. Nr.28, 3.§) "Par pārkāpuma konstatēšanu un naudas soda uzlikšanu"⁴³, ar kuru AS "A.C.B.", SIA "STRABAG" un AS "Ceļu pārvalde" darbībā ir konstatēts Konkurences likuma 11.panta pirmajā daļā un Līguma par ES dibināšanu 101. panta 1. punktā noteiktā aizlieguma pārkāpums; <https://likumi.lv/ta/id/342724-par-parkapuma-konstatessanu-un-naudas-soda-uzlikšanu>. Konkurences padomes lēmumā nav norādījumu, ka finansējuma saņēmējs būtu iesaistīts aizliegtajā vienošanās.

⁵ Minētā informācija pieejama ES fondu portālā: <https://www.esfondi.lv/profesionali/ieviesana/zinojumi/zinojumi-ministru-kabinetam>.

⁶ Datu apkopojums veikts pamatojoties uz Kohēzijas politikas vadības informācijas sistēmā ievadīto informāciju uz 2024. gada 9. janvāri.

⁷ T.sk. ES fondu finansējums 36,2 milj. EUR, valsts budžeta finansējums un valsts budžeta dotācijas pašvaldībām 4 milj. EUR.

4.2. Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai (ELFLA), Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonds (ELGF) un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonds (EJZF), Eiropas Jūrlietu, zvejniecības un akvakultūras fonds (EJZAF)

2.tabula Kopsavilkums par ELFLA, ELGF un EJZF, EJZAF neatbilstībām

2014-2020	EJZF	ELFLA	ELGF		EJZF	ELFLA	ELGF
Neatbilstoši veikto izdevumu summa, EUR; (2022. gada dati)	165 577.62 (2022: 297 574.42)	2 612 204.79 (2022: 2 478 915, 31)	436 022.06 (2022: 440 448.42)	Skaitis; (2022. gada dati)	9 (2022: 15)	424 (2022: 818)	751 (2022: 885)
Atgūtie	117 546.94	1 412 093.33	518 403.18	Atklāšanas veids	Administratīvās pārbaudes (maksājumu pieprasījumu pārbaude, dokumentu pārbaude, atbalsta saņemšanas nosacījumu pārbaude) un pārbaudes uz vietas.		
	EJZAF	ELFLA	ELGF		EJZAF	ELFLA	ELGF
Neatbilstoši veikto izdevumu summa	1 824.57	-	-	Skaitis	4	-	-
Atgūtie	1 824.57	-	-	Atklāšanas veids	Administratīvās pārbaudes		

2014.-2020. gada plānošanas perioda ES fondu ieviešanas noslēdzošajā posmā, 2023. gadā ir vērojama neatbilstoši veikto izdevumu summas samazināšanās EJZF un ELGF projektos, taču ELFLA projektos neatbilstības tika konstatētas lielākos apjomos (salīdzinot ar iepriekš ziņoto par 2022. gadu).

Izvērtējot ELFLA, ELGF un EJZF 2014.-2020. gada plānošanas perioda īstenošanas progresu, secināts, ka ELFLA ietvaros uzņemtas saistības par 101 % un izmaksāts finansējums atbalsta saņēmējiem 93 % no pieejamā finansējuma un EJZF ietvaros – uzņemtas saistības par 98 % un izmaksāts finansējums 88 % no pieejamā finansējuma. Lielākā daļa no neatbilstībām ir atklātas ELGF un ELFLA ietvaros saistībā ar noteikto ieviešanas nosacījumu neizpildi, kā arī ELFLA projektu gadījumā - saistībā ar projektos plānoto mērķu un / vai iznākuma rādītāju neizpildi. Rādītāju nosacījuma neizpilde ir aktuāla plānošanas perioda beigās, kad projektu ieviešanas cikls tuvojas noslēgumam. Savukārt, saistībā ar ārējo apstākļu ietekmi (pandēmija, karadarbība Ukrainā), visu veidu ES fondu administrējošām iestādēm būtu jāpievērš uzmanība un jāiegulda resursi attiecīgās jomas kontroļu stiprināšanā, preventīvu pasākumu organizēšanā, kā arī informācijas avotu risku vērtēšanā.

2014.-2020. gada plānošanas perioda ietvaros, izvērtējot informāciju par 2023. gadu, secināms, ka vidējais vienas neatbilstības apjoms ELFLA ietvaros veido 6 161 EUR un ELGF – 580 EUR, bet EJZF ietvaros – 18 398 EUR. Savukārt, kopējais neatbilstoši veikto izdevumu apjoms no izmaksātā finansējuma atbalsta saņēmējiem ELFLA ietvaros veido 1.72 %, bet EJZF ietvaros ir 0.44 %. Faktiski atgūtais finansējums ELFLA projektos veido 54 %, ELGF ietvaros – 119% (papildus atgūti iepriekšējos gados neatbilstoši izmaksātais finansējums) un EJZF – 71 %.

Izvērtējot 2021.-2027. gada plānošanas perioda īstenošanas progresu, ir secināms, ka ELFLA ietvaros uzņemtas saistības par 4 % un izmaksāts finansējums atbalsta saņēmējiem 3 % apmērā no pieejamā finansējuma un EJZAF – uzņemtas saistības par 16 % un izmaksāts

finansējums 6 % no pieejamā finansējuma. 2021.-2027. gada plānošanas periodā neatbilstības 2023. gadā ir atklātas tikai EJZAF projektos saistībā ar noteikto ieviešanas nosacījumu neizpildi.

Uzsākoties 2021.-2027. gada plānošanas periodu, EJZAF tika konstatētas 4 neatbilstības par 1 824.57 EUR, kad netika nodrošināti noteikto ieviešanas nosacījumu izpilde. Visa summa tika atgūta, tādējādi maksimāli aizsargājot valsts un ES budžetus.

2023. gadā tika identificēti 8 krāpšanas / aizdomas par krāpšanu neatbilstību gadījumi ar finanšu ietekmi 901 095.37 EUR apmērā, kur tika konstatēti iespējami pārkāpumi par formālu iepirkumu veikšanu, kā arī darbu veikšanu pašu spēkiem. Sešos gadījumos aizdomas par krāpšanu tika identificētas vēl pirms maksājumu veikšanas, ietekmējot un pasaudzējot neizmaksāto finansējumu projektu līgumos 2 324 242.89 EUR. Lielākā daļa šo krāpšanas gadījumu tika konstatēti un novērsti laicīgi, tādējādi pasargājot ES un nacionālo budžetu. Tas demonstrē esošo kontroļu darbības efektivitāti. Visi gadījumi nodoti EPPO.

4.3. Eiropas Teritoriālās sadarbības (ETS) programma

3. tabula Kopsavilkums par ETS neatbilstībām

2014-2020	ETS		ETS
Neatbilstoši veikto izdevumu summa (2022. gada dati)	308 091.12 (2022: 835 831.64)	Skaitis	27 (2022: 45)
Atgūtie	308 091.12	Atklāšanas veids	Atskaišu pārbaudes (1.līmeņa kontrole) un pārbaudes projektu īstenošanas vietā
2021-2027	ETS		ETS
Neatbilstoši veikto izdevumu summa	40.54	Skaitis	1
Atgūtie	n/a	Atklāšanas veids	Finanšu kontroles institūcijas kontroles pirms projektu īstenošanu atskaišu iesniegšanas

VARAM kā *Interreg* programmu finanšu kontroles institūcija⁸ nodrošina izdevumu pārbaudi, kuri radušies Latvijas finansējuma saņēmēju (partneru) projektu ietvaros vairākās ETS programmās. Finanšu kontroles ietvaros tiek veikta izdevumu pārbaude, kuras laikā finanšu kontroles institūcija pārskatos var konstatēt neattiecināmās izmaksas un, izsniedzot atzinumu, attiecīgi samazināt pārskatā ietverto izmaksu apjomu. Finanšu kontroles institūcijas atzinumam un konstatējumam par neattiecināmajām izmaksām faktiski ir preventīvs raksturs (bez finanšu sekām) un sniegtā informācija par finanšu kontroles institūcijas **konstatētajiem neattiecināmajiem izdevumiem nav pielīdzināma informācijai par veiktajām finanšu korekcijām (neatbilstībām)**, tomēr finanšu kontrole ir daļa no ETS kontroles sistēmas un VARAM uzskata, ka arī šī informācija ir būtiska.

VARAM kā *Interreg* programmu finanšu kontroles institūcija 2023. gadā Latvijas finansējuma saņēmēju projektos, kurus īsteno 2014.-2020. gada plānošanas periodā ir konstatējusi 27 neattiecināmo izdevumu gadījumus par kopējo summu 308 091.12 EUR, finansējums par

⁸ Atbilstoši MK 2015.gada 10.marta noteikumu Nr.124 "Eiropas Strukturālo un investīciju fondu mērķa "Eiropas teritoriālā sadarbība" programmu finansēto projektu finanšu kontroles veikšanas kārtība" regulējumam.

kuriem ir pilnībā atgūts. 24 gadījumos ir konstatēti iepirkuma normu pārkāpumi 130 893.97 EUR apmērā, bet divi gadījumi attiecas uz krāpšanu un interešu konfliktu ar finanšu ietekmi 176 880.02 EUR apmērā. Informācija ziņota EPPO.

2023. gadā vienu neattiecināmo izdevumu gadījumu 317.13 EUR apjomā konstatēja Centrālā Baltijas jūras reģiona programmas Revīzijas iestāde, veicot auditu un izlases kārtā pārbaudot 2014.-2020. gada plānošanas periodā īstenotā projektā veiktos izdevumus. Finansējums par šiem konstatētiem neatbilstoši veiktiem izdevumiem ir atgūts.

Attiecībā uz 2021.-2027. gada plānošanas periodu, *Interreg* programmu finanšu kontroles institūcija 2023. gadā konstatēja 1 publicitātes un vizuālās identitātes prasību pārkāpumu ar finanšu ietekmi 40,54 EUR apmērā. Neattiecināmie izdevumi tika konstatēti pirms projektu īstenotāju atskaišu iesniegšanas *Interreg* programmu institūcijām, līdz ar to tie netika iekļauti finansējuma pieprasījumos un netika deklarēti Eiropas Komisijai.

Kopumā salīdzinot 2023. gada datus ar pagājušo gadu ir secināms, ka neattiecināmo izdevumu gadījumu skaits ir samazinājies (2023. gadā bija 27 gadījumi, bet 2022. gadā - 42 gadījumi). Ņemot vērā neattiecināmo izdevumu gadījumu īpatsvaru kopējos Latvijas finansējuma saņēmēju izdevumos 2023. gadā (2.33% 2014.-2020. gada plānošanas periodā un 0.01% 2021.-2027. gada plānošanas periodā), ir secināms, ka ETS programmu vadības un kontroles sistēma abos plānošanas periodos darbojas efektīvi, tādēļ būtiskas izmaiņas sistēmā nav nepieciešamas.

4.4. Eiropas Atbalsta fonds vistrūcīgākajām personām (EAFVP) un ESF Plus programma materiālās nenodrošinātības mazināšanai 2021.–2027. gadam

4. tabula Kopsavilkums par EAFVP neatbilstībām un ESF Plus programma materiālās nenodrošinātības mazināšanai

2014-2020	EAFVP		EAFVP
Neatbilstoši veikto izdevumu summa; (2022. gada dati)	24 914.32 (2022: 25 872.96)	Skaitis; (2022. gada dati)	46 (2022: 19)
Atgūtie	24 914.32	Atklāšanas veids	Uzraudzības laikā, MP pārbaudes EPPO sniegtā informācija
2021-2027	ESF Plus programma materiālās nenodrošinātības mazināšanai		ESF Plus programma materiālās nenodrošinātības mazināšanai
Neatbilstoši veikto izdevumu summa	421.89	Skaitis	4
Atgūtie	n/a	Atklāšanas veids	Finanšu kontroles institūcijas kontroles pirms projektu īstenotāju atskaišu iesniegšanas

Pārskata periodā tika konstatēti 46 neatbilstību gadījumi par kopējo summu 24 914.32 EUR, no kuriem visa summa tika atgūta. Neatbilstību summas īpatsvars saglabājas iepriekšējā gada līmenī, sastādot 0.25 % pret kopējo attiecināmo izdevumu summu. Lai arī gadījumu skaits ir būtiski pieaudzis salīdzinājumā ar iepriekšējo 2022. gadu, tomēr neatbilstību apjomi saglabājas to iepriekšējā līmenī.

No 46 neatbilstību gadījumiem divas neatbilstības tika identificētas kategorijā aizdomas par krāpšanos / krāpšana par 6 502.06 EUR, pārējās neatbilstības tika identificētas kategorijā par noteikto ieviešanas nosacījumu neizpildi. Iespējamās krāpnieciskās darbības tika konstatētas saistībā ar iespējamām manipulācijām ar izdales komplektu pamatojošiem dokumentiem projekta partnerorganizācijās. Visi gadījumi ir ziņoti EPPO vai Valsts policijai.

Jaunā plānošanas perioda ietvaros konstatēti četri neatbilstību gadījumi par kopējo summu 421,89 EUR, no kuriem visa summa ir atgūta. Neatbilstības identificētas par noteikto ieviešanas nosacījumu neizpildi un to summas īpatsvars pret kopējo attiecināmo izdevumu summu ir 0,005%.

4.5. Iekšējās drošības fonds (IDF) un Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonds (PMIF) un Finansiālā atbalsta instruments robežu pārvaldībai un vīzu politikai (RPVP)

5.tabula Kopsavilkums par IDF, PMIF un RPVP neatbilstībām

2014-2020	IDF		PMIF		IDF	PMIF		
Neatbilstoši veikto izdevumu summa; (2022. gada dati)	20 490.70; (2022: 21 229,61)		12 999.12 (2022: 4 382,82)		Skaitis; (2022. gada dati)		13 (2022: 13)	10; (2022: 12)
Atgūtie, % no attiecināmām	4 229.47, 21%		4 857.31, 37%		Atklāšanas veids		Izdevumu pārskatu pārbaudes, pārbaudes uz vietas, publisko iepirkumu pārbaudes	
2021-2027	IDF	PMIF	RPVP		IDF	PMIF	RPVP	
Neatbilstoši veikto izdevumu summa	0.00	80.30	0.00	Skaitis	0	1	0	
Atgūtie	0.00	0.00	0.00	Atklāšanas veids	Izdevumu pārskatu pārbaudes			

2014.-2020. gada plānošanas perioda ietvaros līdzīgi kā tika ziņots par neatbilstībām 2022. gadā IDF un PMIF projektos, 2023. gadā tika konstatētas 23 neatbilstības par kopējo summu 33 489.82 EUR (finansu apjoma kāpums par 23 %). Visvairāk neatbilstības tika konstatētas projekta ieviešanas nosacījumu neizpildē (20 neatbilstības, 21 891.68 EUR), divas neatbilstības tika identificētas saistībā ar personāla vai administratīvo izmaksu pārkāpumiem (3 475.64 EUR) un vienā gadījumā – iepirkumu procedūru pārkāpums (8 122.50 EUR), kad tika piegādātas līgumam neatbilstošas preces.

Attiecīgi, jaunajā plānošanas periodā 2021.-2027. vienīgā neatbilstība tika konstatēta kategorijā par projekta nosacījumu neizpildē, t.i. nekorekts algas aprēķins. Šķietami, nepilnības algu aprēķinos turpinās no iepriekšējā plānošanas perioda, kas norāda uz sistēmisku problēmu. Par cik summas ir salīdzinoši nelielas un tās prasa administratīvā personāla resursus neatbilstību uzraudzībā, tāpēc būtu ierosināms pārskatīt un veidot projekta ieviešanas nosacījumus izmantojot vienkāršoto izmaksu iespējas.

2023. gadā netika konstatēti krāpšanas / aizdomu par krāpšanu gadījumi.

4.6. Atveseļošanas fonds

6.tabula Kopsavilkums par AF neatbilstībām

	AF		
Neatbilstoši veikto izdevumu summa	n/a - dēļ fonda specifikas	Skaitis	2
Atgūtie	n/a - dēļ fonda specifikas	Atklāšanas veids	CFLA administratīvās pārbaudes

Ņemot vērā Atveseļošanas fonda administrēšanas īpatnības, kas ir tiešās pārvaldības mehānisms un pēc būtības atšķiras no pārējiem šajā ziņojumā analizētajiem fondiem, finanšu ietekme uz AF budžetu vai valsts budžetu nav bijusi. Taču pārkāpuma fakts pret nacionālo noteikumu pārkāpumu tiek reģistrēts un attiecīgi novērsts – kā to paredz VI pārkāpumu procedūra.

Trūkumi tika konstatēti saistībā ar diskriminējošām vai nepamatoti izvirzītām prasībām pretendentiem, tādejādi neievērojot Publisko iepirkumu likuma 2. panta 2. punkta un 41. panta otro daļas nosacījumus.

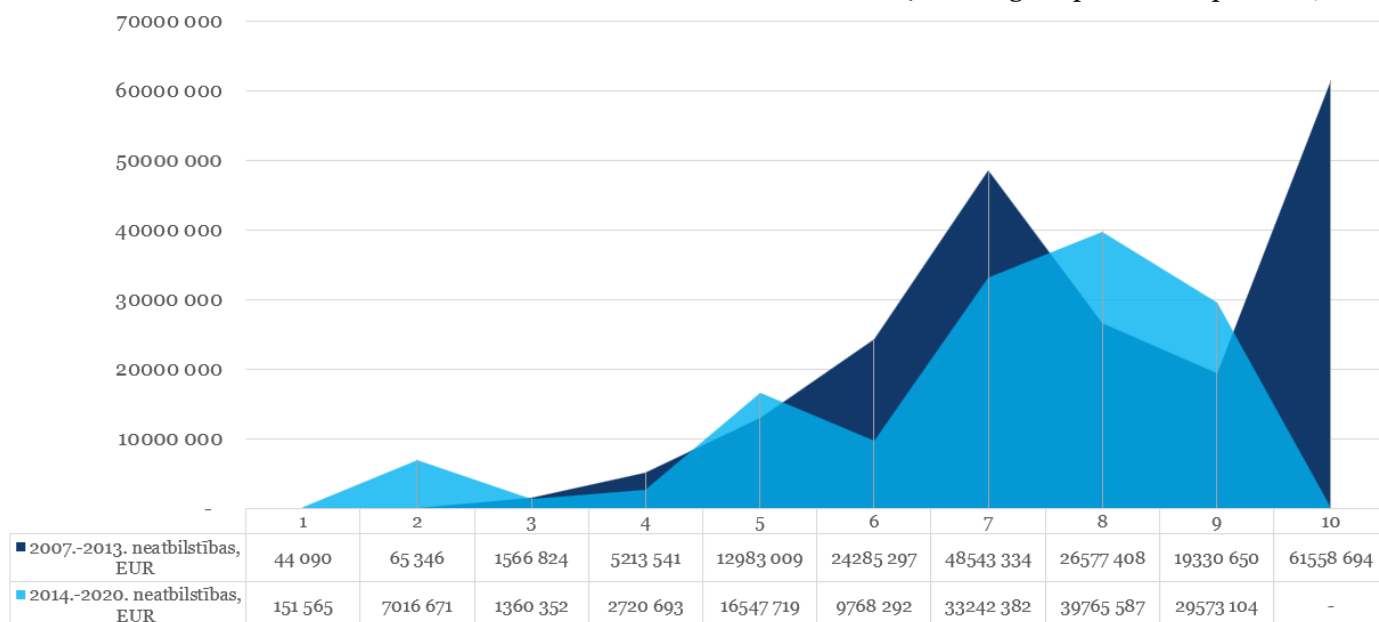
5. Neatbilstību salīdzinājums starp 2007.-2013. un 2014.-2020. gadu plānošanas periodiem

5.1. Kopējais neatbilstību apjoms (kumulatīvi)

Salīdzinot kopējos neatbilstību apjomus starp plānošanas periodiem (2007.-2013. un 2014.-2020.) sadalījumā par ieviešanas gadiem (EUR, skaits), ir redzamas līdzīgas tendences projektu ieviešanas gaitā katrā no plānošanas periodiem - neatbilstību apjomi palielinās līdz ar projektu ieviešanu, nelieli apjomi vērojami gan plānošanas perioda sākuma, gan noslēguma posmos. Izņēmums ir noslēdzošais 2016. gads 2007.-2013. gada plānošanas periodā, kad bija straujš neatbilstību kāpums dēļ EK auditā konstatētajiem sistēmiskiem trūkumiem⁹. Līdzīga tendence kāpumam ir iespējama arī 2024. gadā, kad ES fondus uzraugošās iestādes veiks noslēgumu maksājumu pārbaudes, skatīt zemāk 4. attēlu.

⁹ Izvilkums no AFCOS informatīvā ziņojuma par 2016. gadu: Neatbilstību apjoma straujais kāpums summas ziņā 2016. gadā ir tiešā veidā saistīts ar **EK auditā konstatētajām ierobežojošām prasībām būvniecības iepirkumos**, kad pretendentiem tika noteiktas ierobežojošas prasības nodrošināt speciālistus, kuri ir ieguvuši speciālista sertifikāciju atbilstoši Latvijas Republikas normatīvo aktu prasībām būvniecības jomā, finanšu ietekme lēšama **18,0 milj. EUR** lielā apmērā.

Attēls 4. Neatbilstību apjoma salīdzinājums 2007.-2013. un 2014.-2020. gadu plānošanas periodos, EUR

Skaitliski 2007.-2013. gada plānošanas periodā tika identificēti kopā **20 149 neatbilstību** gadījumi par kopējo neatbilstoši veikto izdevumu summu **200 168 192.90 EUR**. Turpretim, 2014.-2020. gada plānošanas periodā ES fondus uzraugošās iestādes kopumā identificēja mazāk neatbilstību nekā iepriekšējā plānošanas periodā - **14 389 neatbilstības**, kur to apjoms ir lēšams **140 146 365.60 EUR** apmērā, kas ir teju par 86 % mazāk nekā visā iepriekšējā plānošanas periodā. Taču ir jāņem vērā, ka 2016. gadā jeb 10. plānošanas perioda gadā bija būtisks neatbilstību apjoma kāpums 61 558 694.32 EUR apmērā, izklaujot šo summu no 2007.-2013. gada plānošanas perioda datiem, abos plānošanas periodos kopējais apdraudējums valsts un ES budžetam ir bijis līdzīgs: uz 2016. gadu tie bija 138 609 498.56 EUR un uz 2023. gadu - 140 146 365.60 EUR. Līdzības starp diviem plānošanas periodiem norāda uz nepieciešamību turpināt 2021. -2027. gada plānošanas periodā ieviest pasākumu kopumu - kā piemēram, stiprināt preventīvās darbības krāpšanas un korupcijas neatbilstību novēršanā, efektīvu projektu uzraudzību un skaidrus ieviešanas nosacījumus, kā arī izmeklēšanas iestāžu sadarbību ar ES fondu uzraugošām iestādēm, kompetenču stiprināšanu un esošo rīku digitalizēšanu / efektīvizēšanu.

5.2. Investīciju un neatbilstību apjoma salīdzinājums devītajos plānošanas perioda ieviešanas gados (2015. un 2023. gadi)

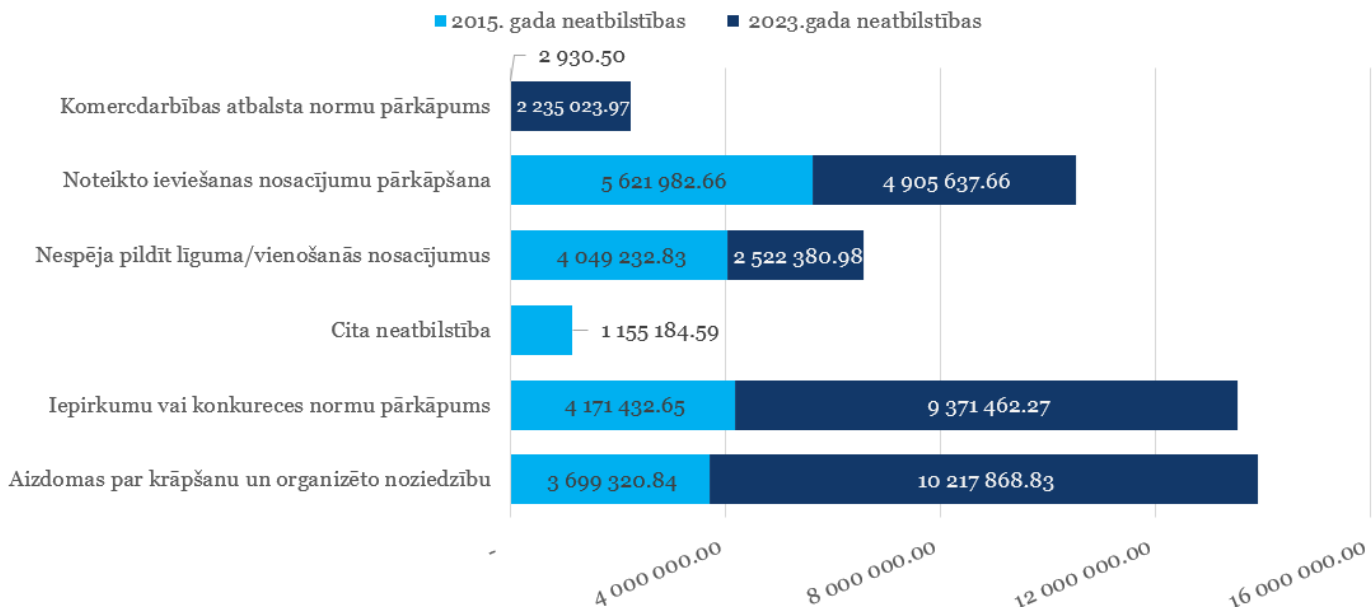
Salīdzināšanas nolūkos tiek uzkrāti un salīdzināti dati starp plānošanas periodu attiecīgajiem ieviešanas gadiem, ņemot vērā projektu plānošanas periodu ieviešanas ciklu. 2023. gads tāpat kā 2015. gads ir noslēdzošie plānošanas perioda izdevumu attiecināmības gadi. Ņemot vērā katra plānošanas perioda attiecināmības nosacījumu īpatnības n+2, n+3, šogad atkārtoti tiek salīdzināti dati par 2015. gadu un 2023. gadu, kā arī ir jāņem vērā izmaiņas fondos.

Zemāk norādītajos grafikos ir sagatavots salīdzinājums par 2014.–2020. un 2007.–2013. gada plānošanas periodiem – gan neatbilstību veidiem, gan investīciju un neatbilstību apjomiem perioda noslēguma ieviešanas gados (2015. un 2023. gadu), skatīt 5.-7. attēlus zemāk.

Atbilstoši AFCOS informatīvajam ziņojumam par veiktajiem krāpšanas apkarošanas pasākumiem un konstatētajiem neatbilstoši veiktajiem izdevumiem 2015. gadā¹⁰ neatbilstību salīdzinājums pēc to veidiem ar neatbilstībām 2023. gadā ir apkopotas 5. attēlā. Abos plānošanas periodos vislielākās neatbilstības saglabājās tajās pašās jomās, izņemot 2015. gadā, kad pie lielākajām neatbilstībām (piektā lielākā) bija neatbilstoši veiktie izdevumi kategorijā “Cita neatbilstība”, bet 2023. gadā Top 5 neatbilstību sarakstu noslēdza neatbilstības Komercedarbības atbalsta normu pārkāpumos. Neatbilstības 2007.-2013. gada plānošanas periodā, kas tika klasificētas kā “Cita neatbilstība” nesniedza informāciju par neatbilstību būtību (vispārējs aizrādījums no OLAF kā slihta prakse), bet apjoma ziņā ieņēma būtisku vietu kopējo neatbilstību apjomos un ar laiku tika caurskatītas un klasificētas precīzāk, pielāgojot konkrētai kategorijai. Neatbilstību apjomi saglabājas līdzīgi projekta noteikumu ieviešanas pārkāpumos, taču **apjomi ir būtiski palielinājušies iepirkumu un aizdomas par krāpšanu neatbilstību kategorijās 2023. gadā** 2014.-2020. plānošanas perioda ietvaros.

Veids, kādā 2015. gadā tika atklāts lielākais neatbilstību apjoms, bija pārbaudēs projekta īstenošanas vietās, kā arī tā laika neatbilstību konstatēšanas klasifikācijās “Cits veids” un “EK auditi”.

5. attēls Top 5 neatbilstību veidu salīdzinājums 2007.-2013. un 2014.-2020. plānošanas periodos

¹⁰ Informatīvā ziņojuma pilnā versija ir pieejama <http://polsis.mk.gov.lv/documents/5653>.

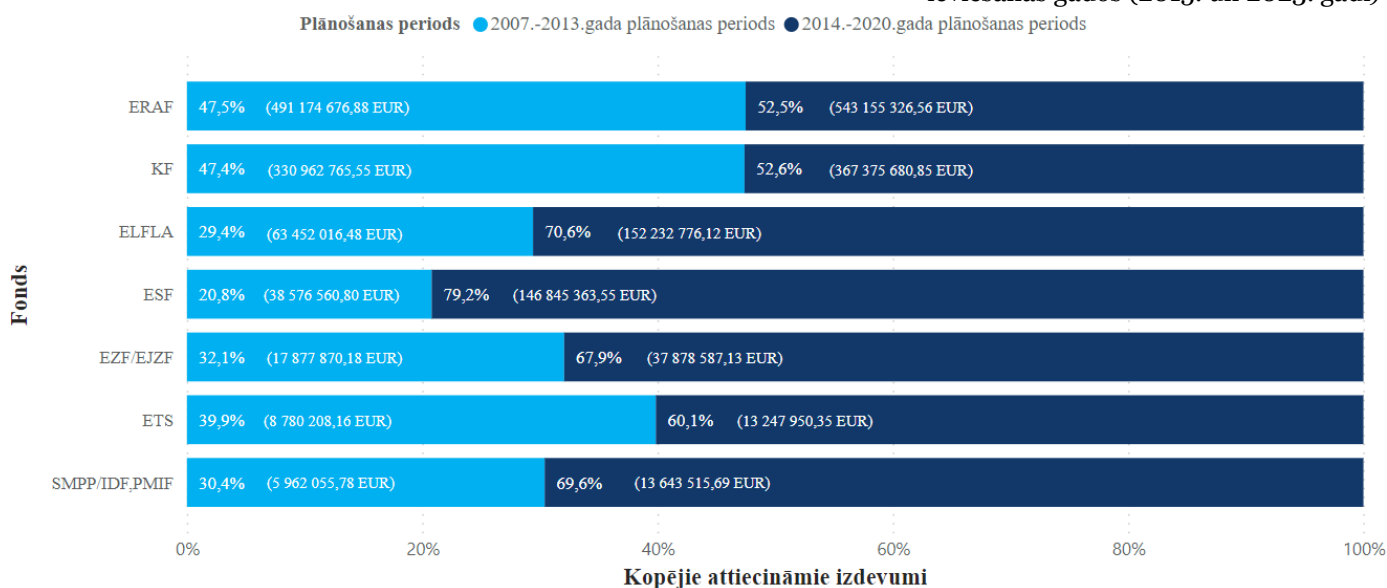
Atbilstoši 5. attēlā apkopotajiem datiem, 2023. gada neatbilstību tendences pēc neatbilstību veida (pēc apjomiem jeb finanšu ietekmes) kopumā saglabājas tajās pašās jomās, taču neatbilstību finanšu apjomi būtiski atšķiras: 2015. gadā neatbilstības kategorijā aizdomas par krāpšanu bija identificētas 3.7 milj. EUR apmērā, bet 2023. gadā – 10.2 milj. EUR, līdzīga tendence neatbilstību apjomu kāpumā ir vērojama iepirkumos – 2015. gadā no 4.2 milj. EUR uz 9.4 milj. EUR 2023. gadā, tāda pati tendence ir nosakāma valsts atbalsta jeb Komercedarbības atbalsta neatbilstību apjoma būtiskā kāpumā no 2 930.50 EUR uz 2.2 milj. EUR. Savukārt, samazinājums neatbilstību apjomos ir vērojams līgumu / vienošanās nosacījumu neizpildē no 4.1 milj. EUR uz 2.5 milj. EUR, kā arī līdzvērtīgi apjomi ir identificējami neatbilstībās par noteikto ieviešanas nosacījumu pārkāpumiem - no 5.6 milj. EUR uz 4.9 milj. EUR.

Papildinot 3. sadaļā identificēto tendenci par kumulatīvo neatbilstību apjomu, kas bija līdzīga kā vērtējot plānošanas periodu kopumā, detalizētāk apskatot neatbilstības pēc to veidiem, - sniedz priekšstatu par tendencēm un jomām, kur ir nepieciešams pievērst uzmanību un plānot resursus kontrolēm vai citiem pasākumiem ES finanšu interešu aizsardzībai, papildus skatīt arī secinājumus ziņojuma 3.2. sadaļā.

Lai salīdzinātu plānošanas periodus un neatbilstību ietekmi uz ES finanšu līdzekļiem, zemāk ir apkopoti dati par investīciju apjomiem (skatīt 6. attēlu) un finanšu apjomiem (skatīt 7. attēlu).

Kopējā attiecināmo izdevumu summa jeb atbalsta saņēmējiem izmaksātais finansējums 2023. gadā salīdzinoši pret 2015. gadu ir bijis lielāks četros fondos - ESF (79 %), ELFLA (71 %) un EZF/EJZF (68 %) un IDF, PMIF (trīskāršs fondu piešķiruma palielinājums no 5.9 milj. EUR uz 13.6 milj. EUR) fondu projektiem. Izmaiņu iespējamais iemesls ir pandēmijas seku mazināšanas nolūkos veiktie pasākumi ESF nodarbinātības un darbaspēka kvalifikācijas un pārorientācijas jomās, IT rīku pielietošana, ELFLA un EJZF lielāko projektu noslēgumu maksājumu intensitāte un iesākto projektu pabeigšana, noteikto sasniedzamo rādītāju izpilde.

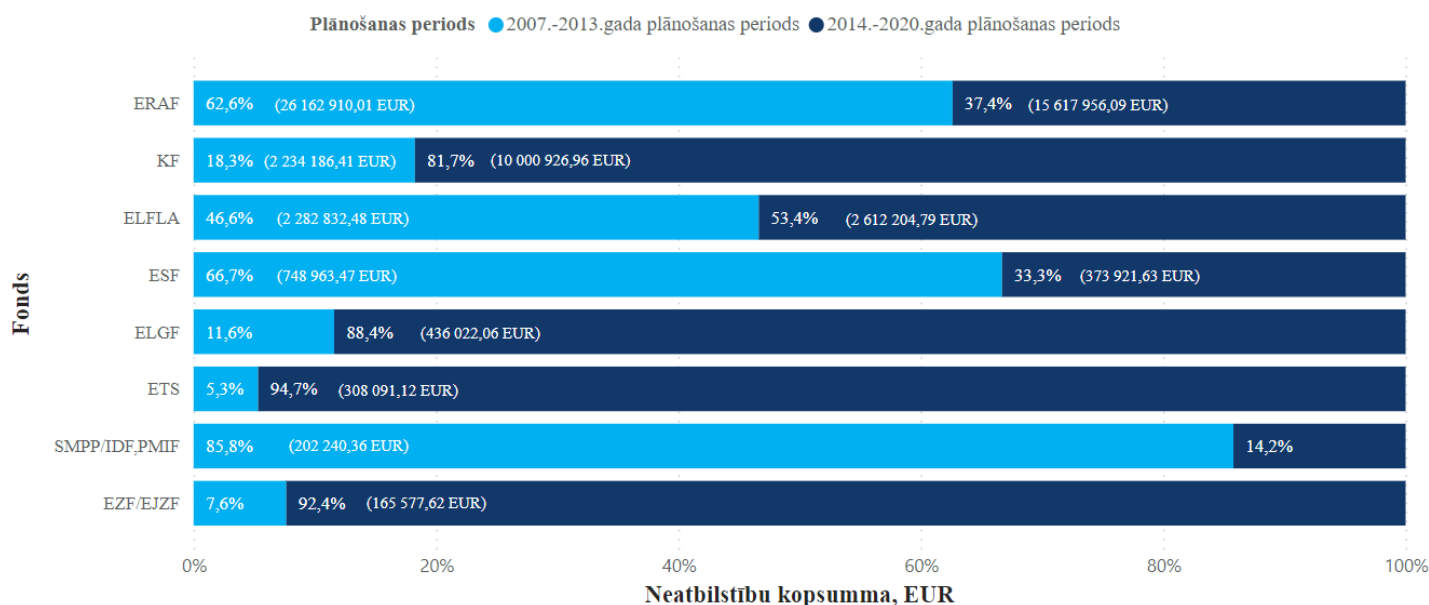
6. attēls Investīciju apjoma salīdzinājums devītajos plānošanas perioda ieviešanas gados (2015. un 2023. gadi)

Attiecībā uz **neatbilstību apjomu** salīdzinājumā starp abiem plānošanas periodiem kā apkopots zemāk 7. attēlā, viennozīmīgi 2014.-2020. gada plānošanas periodā ir saskatāms neatbilstību apjoma kāpums ETS un EZF/EJZF, kas ir saistāmi ar 2023. gadā finansiāli apjomīgākiem pārkāpumiem saistībā ar aizdomām par krāpšanu, kā arī lielajiem neatbilstību apjomiem projekta mērķa un/ vai iznākuma rādītāja neizpildē. Turpretim, pozitīva tendence ir vērojama ESF projektos, kad neatbilstību apjomi samazinājās salīdzinājumā ar iepriekšēja plānošanas perioda 2015. gada neatbilstībām uz 33 %, līdzīgi kā ERAF projektos – 37% neatbilstību apjoma samazinājums. Kopumā, neatbilstību summu relatīvu palielināšanos 2014.-2020. gada plānošanas perioda ietvaros KF, ETS un EJZF varētu skaidrot ar to, ka, cita starpā, fondu administrējošās iestādes guvušas pieredzi projektu kontroles un uzraudzības jomā, atklājot vairāk neatbilstību.

Neatbilstību apjomi 2014.-2020. gada plānošanas periodā būtiski samazinājās ESF, ERAF un IDF, PMIF, ko varētu pamatot ar finansējuma saņēmēju lielāku pieredzi un efektīvāku projektu ieviešanu, administratīvo kontroļu proporcionalitātes principa ievērošanu un / vai vienkāršoto izmaksu metodiku piemērošanu *skatīt 7. attēlu*. Papildus ir jāatzīmē, ka IDF un PMIF finansējums 2014.-2020. gada plānošanas periodā kopā bija gandrīz trīskāršojies un fondus uzraugošā iestāde spēja saglabāt neatbilstību apjomus zemā līmenī.

7. attēls. Neatbilstību apjoma salīdzinājums devītajos plānošanas perioda ieviešanas gados (2015. un 2023. gadi)

Kā norāda apkopotie dati par 2015. un 2023. gadiem ES fondu ieviešanā, abos plānošanas periodos investīciju apjomi jeb veiktie maksājumi bija līdzīgi, bez lielām svārstībām, taču neatbilstību apjomi būtiski svārstījās. Papildus analīze un apstākļu izvērtējums par 7. attēlā norādītajiem datiem attiecīgo fondu uzraugošajām iestādēm varētu sniegt norādes par veicamajiem pilnveidojumiem, pasākumiem plānojot 2021.-2027. gada plānošanas perioda ieviešanu sadalījumā pa gadiem, t.sk. noslēgumam.

2023. GADĀ VEIKTIE IZMEKLĒŠANAS UN KRIMINĀLVAJĀŠANAS PASĀKUMI UN SADARBĪBA AR OLAF UN CITĀM EIROPAS INSTITŪCIJĀM

Izmeklēšanas iestādes, kas nodrošina ES fondu finanšu līdzekļu krāpšanas gadījumu izmeklēšanu, kriminālvajāšanu un tiesvedību, 2023. gadā turpināja aktīvu savstarpēju sadarbību, tajā skaitā ar EPPO, kas darbojas kā neatkarīga ES līmeņa izmeklēšanas iestāde, neatkarīgi no ES dalībvalstu valdībām un Eiropas iestādēm, struktūrām un aģentūrām un ir nozīmīgākā izmeklēšanas iestāde, kas veic noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas ES fondos.

Lai iegūtu pilnvērtīgu izvērtējumu par 2023. gadā veiktajām izmeklēšanām, šo ziņojuma sadaļu ir nepieciešams skatīt kopā ar EPPO ikgadējo pārskatu par 2023. gadu¹¹. EPPO ir tieši atbildīga par ES fondos izdarīto pārkāpumu kriminālprocesa izmeklēšanu. Kā norādīts EPPO ziņojumā, Latvijā 2023. gadā tika uzsāktas 16 izmeklēšanas lietas par iespējami 41.9 milj. EUR lieliem zaudējumiem. Savukārt, izmeklēšanā bija 33 aktīvi procesi, no kuriem trīs procesi ir saistīti ar Pievienotās vērtības nodokļu krāpnieciskām darbībām. Kopumā EPPO tika saņemti 37 iesniegumi par nelikumīgām darbībām, no tiem 27 iesniedza nacionālās iestādes, 8 - privātpersonas un pa vienam iesniegumam tika saņemti no ES iestādes un *Ex officio*. **Tiesā tika nodoti trīs procesi**, no tiem vienā gadījumā ir pieņemts notiesājošs spriedums.

Papildus tam, ir jāmin arī šādi izmeklēšanas un kriminālvajāšanas pasākumi, kuri tika veikti 2023. gadā:

1. Rīgas tiesas apgabala prokuratūra 2023. gada 24. februārī tiesai nodevusi krimināllietu četru personu apsūdzībā pēc Krimināllikuma 177. panta trešās daļas (sevišķi smags noziegums) par naudas līdzekļu izkrāpšanu lielā apmērā un lemts par piespiedu ietekmēšanas līdzekļa piemērošanu juridiskajai personai. Apsūdzētie ar viltu ieguva ES finansētu materiālu atbalstu, piedaloties ES KF projektā “Pasākumi centralizētās siltumapgādes sistēmu efektivitātes paaugstināšanai”, realizēja noziedzīgu nodomu izkrāpt atbalsta finansējumu 344 084,63 EUR apmērā. Lieta uz tiesu nosūtīta vienošanās procesa kārtībā, kā rezultātā tiesa apstiprināja noslēgto vienošanos un piemēroja sodu.
2. Rīgas tiesas apgabala prokuratūra 2023. gada 10. janvārī tiesai nodevusi krimināllietu divu personu apsūdzībā pēc Krimināllikuma 177. panta trešās daļas (sevišķi smags noziegums) par naudas līdzekļu izkrāpšanu lielā apmērā. Apsūdzētie pretendēja uz līdzfinansējuma saņemšanu EJZF projektu “Produktīvi ieguldījumi akvakultūrā”, ļaunprātīgi izmantojot uzticēšanos un ar viltu ieguva svešu mantu lielā apmērā laika posmā no 2016. gada 19. decembra līdz 2018. gada 22. augustam nepamatoti pieprasīja

¹¹ EPPO pārskats ir pieejams par 2023. gadu: https://www.eppo.europa.eu/sites/default/files/2024-02/EPPO%20Annual%20Report%202023%20WEB%20EN%20300p_LV.pdf

un saņēma Eiropas Savienības struktūrfondu atbalstu - naudas līdzekļus 556 677,08 EUR apmērā.

Atbilstoši Ģenerālprokuratūras sniegtajiem datiem par kriminālprocesiem, kas ir prokuroru uzraudzībā, lietvedībā vai tiesā tiek uzturēta apsūdzība 2023. gadā, izņemot EPPO kompetencē esošos kriminālprocesus:

- uzsākti 2 kriminālprocesi, izbeigti 4 kriminālprocesi;
- notiesāti, spriedums spēkā - 2 kriminālprocesos;
- kriminālprocesi uzraudzībā – 14.

Tiesās notiek tiesvedības par noziedzīgiem nodarījumiem, kuru rezultātā nodarīts kaitējums 10 902 864,61 EUR (krāpšana) un 69 629,09 EUR (piesavināšanās).

AFCOS padomē kā eksperti jeb kompetentā iestāde darbojas arī KP, kas veic konkurences normu pārkāpumu izmeklēšanas t.sk. sadarbībā ar KNAB, ENAP un ES fondus uzraugošajām iestādēm¹². 2023. gadā KP veica šādas darbības:

- 2023. gada 16. jūnijā pieņēma lēmumu par Konkurences likuma 11. panta pirmajā daļā un Līguma par ES darbību 101. panta 1. punktā noteiktā aizlieguma pārkāpumiem publisko iepirkumu ceļu būvniecības jomas Latvijas Republikas teritorijā tirgū. Sodīti trīs uzņēmumi – AS “A.C.B.”, SIA “STRABAG”, AS “Ceļu pārvalde”. Lietā aprakstītā aizliegtā vienošanās tika īstenota ar mērķi sadalīt Lietā identificētos Iepirkumus Lietas dalībnieku starpā. Lietas izpētē secināts, ka minētās sadales rezultātā ir ietekmēti septiņi Iepirkumi ar kopējo līgumsummu 24 762 272 EUR. 43% no visiem iepirkumiem bija saistīti ar ES fondu līdzfinansējumu. Kopējais sods, kas piemērots šajā lietā - sods kopā 4 451 649,77 EUR. KP lēmums publicēts KP mājas lapā¹³.
- 2023. gadā tika veikta aktīva izpēte par CFLA saņemto informāciju saistībā ar iespējamu aizliegtu vienošanos starp SIA “GATE L” un SIA “Aksīte” darbībām - piedaloties iepirkumos par energoefektivitātes paaugstināšanu daudzdzīvokļu dzīvojamās mājās Nākotnes ielā 1A, Nākotnes ielā 1B, Nākotnes ielā 7, Veidenbauma ielā 3 un Veidenbauma ielā 5, iepirkumos ar ES līdzfinansējumu (Altum projekti). Lietā pieņemts KP lēmums 2024. gada 24. aprīlī¹⁴.

2023. gadā tika veikti dažādi ES finanšu interešu aizsardzības pasākumi, sadarbojoties gan ar OLAF, gan EPPO, gan tiesībsargājošām un ES fondus administrējošām iestādēm, sīkāk *skatīt 7. tabulā* sniegto apkopojumu.

¹² <https://www.kp.gov.lv/lv/darbibas-jomas>

¹³ https://lemumi.kp.gov.lv/files/documents/01062023_KP_L%C4%93mums_2_2_3_21_9_Publiskojam%C4%81%20versija.pdf

¹⁴ [26042024_Lemums_lieta_Nr.KL_2.2-3.2_22_13_publicojama_versija.pdf](https://lemumi.kp.gov.lv/files/documents/26042024_Lemums_lieta_Nr.KL_2.2-3.2_22_13_publicojama_versija.pdf) (kp.gov.lv)

Datums	Veids	Iesaistītās institūcijas
01.01.2023.- 31.12.2023.	Sniegts atbalsts OLAF 6 lietās (5 gadījumos OLAF izmeklētājiem sniegta prasītā informācija no Latvijas iestādēm, 1 projektā sniegts atbalsts OLAF izmeklēšanā uz vietas)	FM, AFCOS, OLAF, Latvijas tiesībsargājošās un ES fondu administrējošās iestādes
	Sadarbība ar EPPO, t.sk. 1 gadījumā, sagatavojot projekta informāciju ES fondu projektos	EPPO
	AFCOS saņemto signālu skaits - 20	AFCOS, OLAF, Latvijas tiesībsargājošās un ES fondu administrējošās iestādes

2023. gadā KP veica 21 dažāda veida preventīvus pasākumus, kas skar ES finanšu intereses. Visos gadījumos sniegta informācija par karteļu pazīmēm, aizliegtām vienošanām, kā ziņot par pārkāpumiem, kādas ir iespējamās sekas, skat. kopsavilkumu zemāk 8. attēlā:

8. attēls KP semināri 2023. gadā

SEMINĀRI 2023

KOPĀ: 21

Kā viens no būtiskākajiem KP pasākumiem būtu izceļams semināru cikls 2023. gadā, kas tika organizēts kopā ar IUB par Publiskā iepirkuma likuma jauniem grozījumiem (kopā 6 semināri, izglītoti vairāk kā 1000 dalībnieku). Papildus KP iesaistījās dažāda veida sadarbības un pieredzes apmaiņas pasākumos – uzņemot Ukrainas delegāciju, sniedzot konsultācijas ES fondu auditoriem, piedaloties AFCOS padomes sēdēs un darba grupā par Stratēģijas izstrādi, gatavojot semināru ciklu uzņēmējiem kopā ar KNAB, IUB un KP u.c.

ES fondu 2014.-2020. gada plānošanas periodam noslēdzoties¹⁵, izmeklēšanas iestāžu¹⁶ un tiesas lietvedībās atrodas vairāki kriminālprocesi vai administratīva rakstura izmeklēšanas saistībā ar iespējamiem pārkāpumiem ES fondu projektos, sīkāk *skatīt 8. tabulā* sniegto apkopojumu. Lai nodrošinātu, ka ES fondu līdzekļi tiek izmantoti pārrēdzami, atbildīgi un likumīgi, ievērojot drošas finanšu pārvaldības principu, konkrētajos projektos tiek apturēta tālāka ar iespējamiem pārkāpumiem saistīta maksājumu veikšana¹⁷ un skarto izmaksu deklarēšana EK līdz brīdim, kad izmeklēšanas iestāde pieņems gala lēmumu. Ilgstoša maksājumu apturēšana negatīvi ietekmē gan projekta ieviešanu, finansējuma izmantošanu un rada papildu slogu nacionālajam un finansējuma saņēmēja budžetiem, gan finansējuma saņēmēju uzticēšanos ES fondu sistēmā iesaistītajām institūcijām un valsts pārvaldei kopumā.

8. tabula *Apkopojums par izmeklēšanā esošām lietām*

	Lietas, gab.	Vidējais ilgums, mēn.	Vecākā lieta	Summa, Kopā visi avoti (t.sk. pašvaldības un privātais finansējums)**	T.sk., ES fonda finansējums, EUR**
Valsts policija	10	35	2018.g. marts	4 523 649,87	3 621 528,59
EPPO/Valsts policija	10	21	2021.g. februāris*	10 599 809,60	7 255 503,79
EPPO/KNAB	1	10	-	196 220,89	nav deklarēts
OLAF	1	~36	-	3 089 965,47	1 953 762,35
Tiesa	5	56	2018.g. septembris	1 695 338,96	906 351,27

*EPPO Latvijas pārstāvniecība pilnvērtīgu darbu sāka 2021.gada sākumā;
** summas ir indikatīvas uz 17.05.2024.

ES fondu administrējošās iestādes veic kompleksu un plānošanas un uzraudzības līmenī objektīvi iespējamu un preventīvu pasākumu kopumu, t.sk., atbilstošu projektu ieviešanas nosacījumu izstrādi (MK noteikumu izstrāde, projektu atlases kritēriji), veido efektīvu sistēmu projektu ieviešanas uzraudzībai (maksājumu pieprasījumu pārbaudes, pārbaudes projektu īstenošanas vietās), kam būtu jānodrošina projektu ieviešana tādā līmenī, lai mazinātu apstākļus un laicīgi novērstu aizdomīgu darījumu finansēšanu no ES fondiem. Savukārt, izmeklēšanas iestādes veic neatkarīgas izmeklēšanas darbības par projekta aktivitātēm, kuras ES fondus uzraugošās iestādes nav tiesīgas ietekmēt.

Īstermiņā CFLA kā līgumslēdzējs mēģina rast risinājumu, vērtējot katru konkrēto situāciju, tomēr vienlaikus nepieciešams rast ilgtermiņa risinājumus. Lai lietu atrisinājumi būtu ātrāki nekā līdz šim, mazinot risku uz valsts budžetu, cita starpā, AFCOS darbības stratēģijas 2024.-2026. gada plānā ir paredzēti pasākumi gan kompetento iestāžu kapacitātes stiprināšanai, gan izvērtējot esošo

¹⁵ ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas periods noslēdzās 2023. gada 31. decembrī

¹⁶ Valsts policija, Konkurences padome, Eiropas birojs krāpšanas apkarošanai, Eiropas Prokuratūra

¹⁷ Saskaņā ar Ministru kabineta 2015.gada 8.septembra noteikumiem Nr. 517 „Kārtība, kādā ziņo par konstatētajām neatbilstībām un atgūst neatbilstoši veiktos izdevumus Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda ieviešanā 2014.-2020. gada plānošanas periodā”

praksi rīcībai, ja tiek konstatēts aizdomas par krāpšanu un ietekmi uz turpmāko projekta īstenošanu.

AFCOS sadarbībā ar AFCOS padomes darbā iesaistītajām institūcijām (EPPO, Valsts policija, Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs, Valsts ieņēmumu dienests, Konkurences padome, Lauku atbalsta dienests, CFLA un citas) atbalstīja OLAF to veiktajās izmeklēšanās – saskaņā ar OLAF pieprasījumiem sniedza nepieciešamo informāciju izmeklēšanas lietās un lietu atlases procesā. 2023. gadā tika turpināta sadarbība un informācijas apmaiņa jau iepriekšējos gados uzsāktajām lietām. Divos gadījumos tika slēgtas OLAF izmeklēšanas lietas.

Finanšu ministrs

A. Ašeradens

Marita Markevica-Boiko
25593538
marita.markevica-boiko@fm.gov.lv